

ОЦІНКА ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМ І МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТАМИ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Важливим економічним показником, що характеризує конкурентоспроможність продукції виробничого підприємства, є її собівартість. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, його фінансовий стан. В структурі собівартості продукції виробничого підприємства найбільшу питому вагу займають витрати виробничих запасів, тобто матеріальні витрати. Питання обліку й оцінки запасів розглядали такі вітчизняні вчені, як: Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська, Л. Л. Горещька, О. В. Лишиленко, С. Ф. Голов та ін. [1].

Методи оцінки вибуття запасів мають важливе значення, оскільки саме від обраного методу залежить сума збільшення собівартості запасів, що списується, та вартісна величина залишку таких запасів на балансі. Застосування методу відбувається у звітному році та відображається у обліковій політиці підприємства. Підприємство самостійно обирає метод оцінки, зважаючи на такі фактори, як: асортимент запасів; особливості управління запасами на підприємстві; цінова політика запасів; розмір виробництва; технічні можливості автоматизації обліку.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 9 «Запаси» [2], який складений на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (МСБО) 2 «Запаси» [3] з урахуванням національних особливостей економіки України.

В зв'язку з тим, що положення щодо обліку запасів П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають деякі розбіжності в методах оцінки вибуття запасів, для більш повного розуміння відмінностей обліку нашої країни та країн світу, надамо порівняльну характеристику відмінностей методів оцінки вибуття запасів (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика відмінностей
методів оцінки вибуття запасів**

Методи обліку вибуття запасів згідно з	
П(С)БО 9 «Запаси» [2]	МСБО 2 «Запаси» [3]
Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Метод конкретної ідентифікації
Метод середньозваженої собівартості	Метод середньозваженої собівартості
Метод собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Метод за формулою «перше надходження – перший видаток» (ФІФО)
Метод нормативних затрат	Метод стандартних витрат
Метод ціни продажу	Метод роздрібних цін

Запаси, які відпускаються, та послуги, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють одне одного, оцінюються за ідентифікованою собівартістю. Облік здійснюється у кількісно-сумовому виразі, а кожна одиниця товару має свій номер (код) і списується за відповідною їй собівартістю. Цей метод дає найбільш точну інформацію про фінансовий результат, але у зв'язку з високою трудомісткістю, його застосовують лише для обліку дорогоцінних виробів одиничного виробництва. Метод оцінки за середньозваженою собівартістю доцільно застосовувати для підприємств, які мають велику кількість запасів різної номенклатури, оскільки за його допомогою вирівнюється значення показника собівартості реалізованої продукції при непередбаченому зростанні закупівельних цін, виключається також потреба по-партійного обліку закупівельних цін на реалізовану продукцію, спрощується процедура обліку. Метод ФІФО є найбільш надійним

для реальної оцінки залишку запасів, оскільки його використання наближує вартість запасів на дату балансу до ринкових цін, тому більш достовірно відображається вартість активів підприємства. Використання методу оцінки за нормативними затратами, з одного боку, спрощує процедуру обліку й оцінки запасів, а з іншого – для встановлення нормативних цін відділ закупівель повинен постійно відслідковувати коливання ринкових цін на запаси, що спричинює додаткові витрати. Такий метод, ефективний для підприємств, що займаються велико-серійним та масовим виробництвом. Оцінка за цінами продажу застосовується підприємствами торгівлі, які мають значну і перемінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки.

Для всіх одиниць обліку запасів, що мають однакове призначення й умови використання, застосовується тільки один із наведених методів. Для запасів різного призначення можуть використовуватись одночасно різні методи оцінки. Важливість правильного вибору методів оцінки списання запасів зумовлюється тим, що цей вид витрат безпосередньо пов'язаний з розрахунками собівартості продукції. Таким чином, дуже важливим є вибір оптимального методу вибуття запасів для кожного господарюючого суб'єкта, виходячи із поточних та стратегічних завдань його діяльності.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку [Текст]: підручник / Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська., 4-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 528 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 із змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. – Назва з екрана.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]: Міжнародний стандарт фінансової звітності, включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та Тлумачення, виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. – К., 2012. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021. – Назва з екрана.